Steenen voor brood.

In een studenten-weekblad der stedelijke Universiteit te Amsterdam, dat onder den titel van *Propria cures* bij J. Clausen verschijnt, komt op bl. 211 en vv. een opstel voor over het Theologisch onderwijs aan die Inrichting, dat de aandacht van onze vroede beschreven vaderen, maar ook de aandacht van het godsdienstig publiek, dat in de quaestie van ons *Hooger Onderwijs* belang stelt, in hooge mate verdient.

Esuriens, de anonieme schrijver, spreekt toch in dit opstel als zijn overtuiging uit, dat door de *Theologische faculteit* aan deze Universiteit »steenen voor brood" aan de studenten worden geboden, en dat ze het tegendeel is van wat ze zijn moet.

Doch spreke hij zelf:

Ik wil schrijven over de opleiding van aanstaande predikanten aan de hoogescholen in Nederland. Ik wil schrijven over de opleiding van die jonge mannen, die ach! als de doorsnede der menschenkinderen, een middelmatigen schat van eigen talenten hebben, maar die toch later aan zoovelen het ware hemelsche voedsel zullen moeten uitreiken; wier bron van geestelijk leven niet overvloediger vloeit, en die toch van zoovelen dorst zullen moeten lesschen, de dorst naar de hemelsche fonteinen.

Dacht men dat hunne opleiders aan dat gebrek op bedachtzame wijze tekort kwamen door met liefdevolle toewijding bij hen aan te vullen, wat hun ontbreekt, door hen uit eigen harteschat en uit den schat die de vaderen vergaderden, rijk toe te rusten met gegevens, die hun in hunne heerlijke betrekking zoo van nut zullen zijn? Dacht men, dat zij bekend zouden worden gemaakt met sierlijk geschreven en vrome geschriften, met scherpdenkende geesten, die in onwrikbare leerstelsels *de* hemelsche Waarheid hebben gefixeerd en klaar voor oogen gesteld, opdat deze jonge zwakke theoloogjes eenmaal vast zullen staan in den strijd met de ongeloovige machten dezer duistere eeuwheift?

O naïeveteit, o sancta simplicitas! Zoo ver als het Oosten is van het Westen, zoo verre zijt gij van de ware toedracht, als gij het bovenstaande vermoedt, o lezer. Maar ik zal u de ware toedracht verklaren.

En dan gaat hij, na een korten overgang aldus voort:

Ziet lezers, ik wil altijd mijn best doen om een stil, nederig, lankmoedig mensch te zijn, maar als ik zie, dat bij het behandelen van de godsdienstige litteratuur van het oude en nieuwe testament God wordt *geëegeerd*, doodleuk wordt genegeerd; dat bij de behandeling van de wijsgeerige of wetenschappelijke of historische of weet ik wat voor ethiek of moraal God wordt *genegeerd*, Die toch Degene is, die u o mensch heeft geleerd, wat kwaad is en wat goed; dat bij de behandeling der kerkgeschiedenis God wordt *genegeerd*, Hij, Die de harten der koningen leidt als waterbeken en Die den loop der gebeurtenissen bestuurt als een ruiter zijn ros — ziet, als ik dat alles zie, dan kookt het in mij, dan springen de tranen van verontwaardiging in mijne oogen, en ik getuig bij God, dat ik mij dezes toorns niet schaam, maar dat het een edele toorn is die mij beroert, en een edele drift om Gods naam te handhaven op aarde en een edele gloeiende souvereine haat, waarmede ik al dit aardsche geschipper, geklodder en geflodder haat. Doch Gode zij de eer, Die dezen toorn in mij verwekt heeft. Ik ben een werktuig, en NIETS door mij zelven. Doch door mijne zwakheid moet de kracht des Allerhoogste volbracht worden. Amen.

Daarna komt hij op de dorre wijze waarop het Hebreeuwsch wordt behandeld, en op de afbrekende exegese.

Hij zegt er dit van:

Werd hun nog maar geestdrift ingeboezemd voor al het schoone dat in die Hebreeuwsche geschriften stond. Maar o wee, het is verre vandaan! De vraag die sedert een paar jaren in het verslag der theol. faculteit in onzen almanak gedaan wordt, de vraag of prof. MATTHES wat minder profaan in zijne uitdrukkingen wil zijn, is mijn getuige.

En voor het overige, lezers, is daar bij dit vak en bij het behandelen van het nieuwe testament (litterarische en geenszins theologische vakken, die ook geheel als aardsche en profane vakken worden behandeld) nog een allerhardste en miserabelste steen: n.l. de exegese.

Wat exegese is? O leek, verbeeld u, dat gij de Camera obscura wilt gaan genieten, maar dat iemand u voortdurend verveelt met eene etymologische uitlegging van ieder woord uit deze kostelijke verhalen: dat hij u b.v. lastig valt met eene uitlegging van den naam des schrijvers. B.v. als volgt: Nicolaas komt van νικαω = overwinnen en λαος = volk. Dit nico komt ook voor in Nocopolis, Berenice; men vermoedt, dat ook de naam van de Fransche badplaats Nice van denzelfden stam komt; en ook de jongste gelecrden, Klosterman en Delitsch hebben uitgemaakt, dat ook het hollandsche werkwoord niezen daarvan stamt. Evenals canis komt a non canendo en lucus a non lucendo, zoo komt niezen a non nikando: d.w.z. dat men zijne verkoudheid nog niet is te boven gekomen. Nicolaas is verder de naam van een bekenden heilige en is in het plathollandsche: Klaas, 't welk voorkomt in het trias: Jan, Piet en Klaas. Wat Beets betreft, dit is de naam van een plaats in Nederland, vanwaar des schrijvers familie wellicht stamt; Harnack meent echter, hoewel ten onrechte, dat die familie is genoemd naar een voorvader die veel van visschen hield en die telkens in zijn slaap in extaze: »beet!" riep, maar daarop terstond »kss" deed volgen, (om de omstanders te vermanen stil te zijn, daar de visch anders bang zou worden). . . . . usque ad infinitum. . . . . [1])

Verbeeld u, dat gij hiermede zooveel tijd verspilt, dat gij den geheelen schoonen inhoud van de Camera vergeet, omdat men u ophoudt met de quaestie, of er wel ooit een Nicolaas Beets heeft bestaan! . . . . . zoudt gij niet tureluursch worden?

Zeg niet dat wij aan de Universiteit zijn, niet om wat goeds te hooren, maar om de wetenschap te verschalken. Laten wij geen loopje met elkaar nemen: de theologen moeten *domines* worden, heele gewone, practische, geloovige predikers, wien het ter wereld niet kan interesseeren hoe of de Clementinische homiliën van Jan, Piet of Klaas zijn. (Van Clemens zijn zij natuurlijk *niet*).

En als gij een jaar wordt bezig gehouden met begrafenissen etc. van Chineezen (zie almanak-verslag) en met eenige dozijnen Germaansche en niet-Germaansche goden en godinnen (als de godinnen er bijkomen wordt het soms interessant) — zoudt ge dan niet *turelUursch* worden?

Interessant! ja, dat is het woord. Op zijn best zijn de kwesties die den aanstaanden predikanten onder den neus geduwd worden *in-ter-es-sant*. Doch hoe moesten zij hen *roeren*, roeren tot in hun binnenste binnenste, zoodat zij vurig verlangden ze opgelost te zien, zoodat ze die oplossing zochten met al den aandrang die in hun was; want het zou zijn een zoeken naar het waarachtige Brood des levens, naar het manna van de Goddelijke, verlossende en zaligmakende WAARHEID; doch nu . . . . nu zien zij niets dan de steenen die op de tafel der Universiteit worden opgedischt. En wie zou de moeite nemen, die op te rapen?

TurelUursch? Ge zoudt turelUursch worden? O ik hoop voor u, dat ge *meer* zoudt doen, dat ge in een goddelijken toorn zoudt ontgloeien en daaraan lucht geven, in een goddelijk sarcasme!

En nu zijn besluit, waarbij men in het oog houde, dat het een *student* aan een Overheidsschool is die voor zijn *medestudenten* schrijft:

De theologen worden gevoed met steenen in plaats van met brood.

Het arena, waarin de lichten van ons land zich met elkaar meten, dit arena is binnen onze Universiteit . . . . een treurige, woeste steengroeve.

Wat wonder, dat de studenten niet bevredigd worden en zich gaan laven met bier, flauwe praatjes en allerzonderlingste begrippen in plaats van dat zij, tenminste in de collegezalen, verkeeren in hooger spheren dan de andere leden van dit geslacht.

»Wat moeten wij gelooven? Maak ons de éénige Waarheid duidelijk! Waarom zijn wij Christenen? Waarom Protestant, waarom Lutersch, of Gereformeerd of Doopsgezind. Waarom zweren wij of zweren wij niet? Wie zijn wij? Van waar komen wij? Waar gaan wij heen?" Dit zijn vragen die een antwoord waard zijn. Maar het antwoord laat zich vergeefs wachten, tenzij men de uiterst diepzinnige kwestie, of het Evangelie van Marcus in 92 of 93 n. C. of misschien nooit geschreven is, een antwoord noeme.

O, hoe hongerig zitten de voetsterlingetjes van Minerva bij deze groote, koude, harde steengroeve. Zij wilden zoo zielsgaarne warm rusten in de liefdevolle armen van Alma Mater, en zich aan hare zachte en warme borsten laven tot verzadiging.

Doch nu zitten zij te knabbelen op harde steentjes; tot zij kiespijn krijgen. En opdat zij geen kiespijn krijgen slikken zij ze ongekouwd door; totdat zij maagpijn krijgen.

En hun binnenste wordt niet verwarmd en hunne neuzen zijn blauwkoud.

De armen.

Doch wee, dit geslacht der machthebbenden! In de hel zullen zij moeten steenen kloppen tot in eeuwigheid [1]). En daar zal geween zijn en knersing der tanden.

ESURIENS.
Genaamd De Bittere.

Zoo wordt nu niet van buitenaf, maar in dien Universitairen kring zelven geoordeeld, en voor de instandhouding van zulk een faculteit, brengt nu Amsterdams goede burgerij haar geld op.

Meer nog, om het voorrecht te genieten van aan zulk een Theologische faculteit zijn kweekelingen te zien opleiden voor den Dienst des Woords, stichtte Ds. Van Dijk te Amsterdam een afzonderlijk Studentenhuis; en weenen orthodoxe mannen er nog over, dat de Haagsche Synode althans het studeeren aan *deze* Universiteit voor haar aanstaande leeraren afsneed.

Is het niet leerzaam?

[1]) In de exegese worden minstens even dwaze hypotheses der gemeenste verkocht.

[1]) N. l. hunne harten, totdat die muur zijn geklopt.

ONvoorzichtig.

Tot ons leedwezen vond onze roepstem, om ter zake van het geschil, dat in den boezem der Vrije Universiteit rees, *voorzichtig* te zijn, niet allerwegen weerklank.

O. a. niet bij Dr. Schot van Hardenberg, die zelfs tegen onzen raad principieele bedenkingen opwerpt, en er dit van zegt in de *Overijsselsche Kerkbode*:

De *Heraut* wil nu geen *publieke* discussie en wil dat men liefst over deze zaak in het publiek zwijge tot aan de jaarvergadering die in Juni reeds komt. Die tijd is althans noodig zegt zij voor ernstig onderzoek of het geschil voor bijlegging vatbaar is. Daarom zal zij blijven zwijgen, zoolang de volgens haar *onmisbare periode voor degelijk onderzoek* en gereede *beslechting* niet is afgeloopen.

Dit spreken stelt ons niet gerust en overtuigt ons niet van de noodzakelijkheid dat over deze dingen geen *publieke* discussie meer gevoerd worde. Dat zoude wel zoo kunnen wezen, wanneer niet in 't vooruitzicht was gesteld dat soms op de komende jaarvergadering de *leden der vereeniging* zich *in* deze zaak zouden kunnen en moeten mengen.

Nu evenwel niet onduidelijk gezegd wordt dat de leden eerst op de komende jaarvergadering kunnen optreden of zooals er staat, dat men van *de zijde der leden* dan eerst nader optrede, is het noodig, dat van te voren de leden het *voor* en *tegen* hebben gehoord, opdat zij kunnen oordeelen. Hoe zal anders zulk een optreden *billijk* en *doeltreffend* kunnen zijn, in eene vergadering van eenige uren, en waarin men dan door het rapport dat uitgebracht wordt reeds zeer wordt geïnfluenceerd.

Het zwakke optreden van de *Heraut* tegen broeder Sikkel, die als het ware *echo* geeft aan wat in sommige kringen in het *noorden* schijnt te klinken, en tegen de aanvallen op prof. de Savornin Lohman en de juridische professoren gedaan, nu weer gevolgd door hetgeen »voorzichtig" tusschen de regels te lezen geeft, maakt ons *ongerust* en wekt bij ons *wantrouwen*. Het is zoo opmerkelijk, dat dit alles komt nadat onze juridische professoren ten vorigen jare in de zaak der *kiesrechtkwestie* een ander oordeel velden dan Dr. Kuyper. Het krijgt meer en den schijn of men zich van die mannen wil ontdoen.

Het krijgt er veel van of het moet worden een »*buigen of barsten*." Men proeft meer en meer een *politiek* bijsmaakje en wij vreezen dat in een machtigen geest de verleiding krachtig kan worden om zich van *een trouwen vriend*, *die* (naar gemeend wordt) *in de ure van de bestlisting*, *ter zijde afweek als een bedriegelijke beek*, *te ontdoen*.

Daarom achten ook wij dat het noodig is *voorzichtig* te zijn. Voorzichtig om wanneer zou worden gestreden om de oppermacht, manmoedig al zulk streven te kunnen tegen staan. Wij wenschen geen dictator. Het Gereformeerde karakter is met zulk eene macht in strijd. Alleen die dienen en met alle toewijding dienen, zijn naar het hart der Gereformeerden.

Ook wenschen wij niet mede te doen aan breken en uiteendrijven, maar is het onzes inziens roeping dat wij bijeenblijven. De Heere God gaf ons mannen van talent, die moeten elkander verdragen en met elkander samenwerken. Daartoe moeten zij jegens elkander die *bescheidenheid* oefenen, waarvan de heilige apostel, in Philipp. 4 : 5, spreekt, daarin dat zij niet elk voor zich blijven staan op het uiterste recht, maar dat een ieder zijne naasten, om des vredes en stichting wille toegeeft, en zelfs wijkt zooveel Gods Woord en eene goede conscientie kan verdragen. Hierop aan te dringen is nu zeer noodig en medeloopen met den een of den ander zonder zelfstandigheid mag niet.

Zoo krijgt Dr. Kuyper achtereenvolgens allerlei liefelijke namen, nu niet van den vijand, maar van de vrienden.

In een ander blad heette hij kort geleden »*groot-inquisiteur*". Nu brandmerkt Dr. Schot hem voor nog erger, t. w. voor een »*dictator*", voor een »man die naar *de oppermacht* streeft", en die zijn trouwste vrienden eenvoudig afmaakt, als ze niet voor hem zwichten willen.

Over zoo bittere taal en zoo beleedigend woord zij het oordeel aan den Kenner der harten overgegeven.

Onzerzijds zij slechts opgemerkt, dat voor ons al het geschil zich concentreert in deze éénc vraag, of ook het onderwijs in het Staatsrecht aan de Vrije Universiteit »geheel en uitsluitend staat op den grondslag der Gereformeerde beginselen", en ook, bijaldien het er nog niet aldus op stond, of het er op kan komen.

Dit geding nu hadden wij ter eerste instantie het lieist aan de geroepen Colleges overgelaten, en deswege maanden we om *voorzichtig* te zijn met de publieke bespreking er van.

Vooralsnog volharden we bij dezen raad.

Mocht echter Dr. Schot c. s. op deze *beleedigende* wijze voortgaan, dan staan wij er niet langer borg voor, dat mien van de andere zijde tot zwijgen zal te bewegen zijn.

Recensie.

De heer Fernhout heeft zijn leedwezen betuigd over de algemeen afgekeurde advertentie, die het afsterven van Dr. De Hartog hem in de pen gaf; iets waarmeê deze zaak natuurlijk uit is, en wat ons te meer genoegen doet, omdat niets thans in den weg staat aan een openbare aankondiging van de jongste uitgave, die hij op de markt bracht, en die eveneens met onzen diep betreurden broeder in verband staat.

Reeds lang toch eer nog de eerste zwakheid, die eindigde met Dr. De Hartog te sloopen, zich in zijn zenuwgestel had aangekondigd, hield hij zich onledig met het persklaar maken van zijn aanteekeningen over den eersten brief van den apostel Petrus, en slechts bijkomende omstandigheden waren oorzaak, dat niet nog bij zijn leven deze vrucht zijner studiën de pers verliet.

Geheel in den geest van den overleden schrijver, heeft zijn weduwe dan ook machtiging verleend, om deze uitgave door te zetten, en de heer Fernhout heeft zich terecht gehaast, om nu vooral deze uitgave geen langere vertraging te doen ondergaan.

Zoo zag dan deze week bij hem het licht: *Uitlegkundige Wenken*, d. i. *Korte aanteekeningen over den eersten brief van Petrus*, door Dr. A. H. de Hartog, niet als een pennevrucht die onder zijn papieren gevonden, na zijn dood, door anderen initiatief uitkomt, maar als een uitgave die hij zelf geregeld had, en waarvan de inhoud nog door hem zelven aan den uitgever ter publiekmaking was toegezonden.

Toch neemt dit niet weg, dat zijn heengaan aan deze uitgave iets weemoedigs en aandoenlijks geeft.

De vreugde die hij zich bij het verschijnen ook van dat kindeke zijns geestes had voorgesteld, is hem hier op aarde niet gegund, en nu reeds stamelt hij niet meer in »Korte aanteekeningen," maar zingt Gods lof met het engelenheir voor zijn troon.

Voor de velen daarentegen die zijn woord op prijs stelden, en vaak zoo zielsinnig genoten in de liefelijke en geestelijke aanteekeningen, waaruit hij zijn predikatiën saamweefde, is dit boekske een erfstuk. Een woord der gedachtenis. Het laatste wat ze van hem ontvangen zullen.

Dit gulden boekske kunnen ze nu nog *lezen*, maar den gezalfden prediker *hooren* niet meer.

Maar ook dat *lezen* kan daarom vrucht dragen.

Immers de »uitlegkundige wenken" van onzen De Hartog waren nooit dor, waren nooit afgetrokken geleerd, maar steeds met den gloed der liefde tot het Woord doortinteld en daarom stichtelijk in hoogen zin.

Ze leeren u het Woord verstaan. Ze maken het u helder. Maar ook koesteren ze u door de warmte die van dat Woord uitstraalt.

Ge merkt zoo, De Hartog had zelf in zulk een woord genoten, eer hij u zijn genieting er van beschrijven ging, opdat ook gij er smaak in zoudt hebben, en het ook u geestelijke genieting, geestelijke vertroosting en geestelijke sterking brengen zou.

Worde daarom ook dit boekske der gedachtenisse met liefde en waardeering door de gemeente des Heeren in deze landen ontvangen.

Natuurlijk is het niet bestemd, om het zoo opeens door te lezen, maar om het te bezitten, en het zoo nu en dan op te slaan om weer een stuk van dien schoonen rijken brief van Petrus in klaarder licht voor u te zien schitteren.

Vooral De Hartogs vrienden te Rotterdam en Amsterdam zullen zich over deze uitgave verblijden, en ook buiten deze groote steden, zullen velen er gretig de hand naar uitstrekken.

Moge het dan velen ten zegen zijn, en zij aan Mevrouw de Weduwe De Hartog, hiermeê openlijk dank gezegd, voor haar beschikking, om deze uitgave ook na het overlijden van haar echtgenoot te laten doorgaan; ook daarvoor dat zij het in enger kring als aandenken aan den overledene minzaam rondzond.

KUYPER.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Van Ds. Strues te Bedum *f* 9.26, kerkcollecte.

Voor onze **Leesbibliotheek** in hartelijken dank ontvangen: Van den heer L. C. Cnopius te Ittersum, een pakje boeken.

Wij wijzen onze vrienden opnieuw op deze behoefte. Een flinke, degelijke bibliotheek is voor deze bevolking zeer gewenscht.

Uit de Pers.

In zijn SAMUEL, *Een licht in de duisternis, sociale Schriftbeschouwingen*, past Ds. De Haas van Hattem, op niet ongelukkige wijze Israelitische toestanden en gebeurtenissen toe op den dag van heden en op ons eigen volk.

Zoo zegt hij naar aanleiding van Israels klagen achter den Heere, ons in 1 Sam. 2 : 7 vermeld, over onze toestanden dit:

Geen verharding kwam over het volk, integendeel waarachtig berouw vroeg plaats in het hart van de natie.

Och, dat dit ook ten onzent eens waarlijk algemeen bespeurd wierd, dat van Nederland eens gezegd worden kon: het geheele Nederlandsche volk klaagt den Heere achterna!

Daar is verschil, zeer groot verschil, bijvoorbeeld tusschen het Nederlandsche volk en de Fransche natie. Trek maar eens een parallel tusschen ons volksleven op den dag des Heeren met dat in Frankrijk. Vergelijk Parijs met Amsterdam. Hoe vreeselijk in de hoofdstad van ons vaderland door een massa de ongerechtigheid ook als water ingedronken wordt, het haalt niet bij de stad, waaraan onze Da Costa eens vroeg,

»Zijt gij het Ninevé onzer dagen, of het tot de hel vervloekt Parijs?"

En tot hoe schrikkelijk laag peil de verharding des harten van dat wufte Fransche volk dan ook gedaald is, leeren u de afschuwelijkste misdaden, die in de laatste tijden door allerlei soort van anarchisten bedreven zijn.

Waarlijk, bij Frankrijk, bij Parijs gemeten, weten wij nog niet in hoe heerlijk beweldadigd land onze God ons en onze kinderen leven doet.

Evenwel is er stoffe voor ons Nederlandsche volk, om in zich zelven te roemen?

Verre van daar.

Het tegendeel.

Wij hebben, lettende op onze volkszonden vele, ontzettend veel volkszonden, reden tot klacht bij het licht van Gods talloose ontfermingen, alle stof om uit te roepen: »Heere, treed niet in het gericht met ons volk!"

Immers moet nooit vergeten, dat onze vaderlandsche erve sedert de groote reformatie van de zestiende eeuw heel wat meer bevoorrecht is dan Frankrijk. Niet Frankrijk, maar Nederland is met Schotland de meest begunstigde natie van Europa geweest op het gebied des geestelijken levens.

Frankrijk heeft de kerk des Heeren vermoord; in Nederland is zij onder al het moorden staande gebleven en tot een vruchtbaren wijnstok geslacht na geslacht uitgegroeid. Van ouder tot ouder is ons volk in de waarheid ingeleid, dat kan niet van het Fransche volk gezegd, maar uit dien hoofde is de afval van God in Nederland nog schrikkelijker dan die Frankrijk, niet het minst thans, volkomen demoraliseert.

De quantiteit der zonde daar, wordt door de qualiteit der zonde hier, als wij 't zoo zeggen mogen, helaas overtroffen.

Mij dunkt, deze ons ten zeerste verontrustende waarheid, mag ons volk wel tot diepe vernedering brengen. Vlak naast het waarachtig berouw *over* ligt de vreeselijkste verharding van hart *in* de zonde. En hoe lang het nog duren zal eer ons volk in die verharding wegzinkt, zint, dat kan niemand voorspellen, maar dat de tijden in deze weinig goeds teekenen, is buiten tegenspraak.

Een geslacht groeit onder ons op, dat Frankrijk nagaat op den weg van wereldsche beschaving, maar met gelijken tred, van satanische goddeloosheid; al hoort men ten onzent nog niet van dynamietaanslagen, de geest der Vaillant's en andere anarchisten spookt ook in onze natie rond; en het straks volwassen geslacht der openbare, godsdienstlooze, scholen van hoogere en lagere orde, met het door die scholen stelselmatig gekweekt, geleerd proletariaat, noopt met klimmenden drang het nog Christelijk Nederland om zich op de ergste gebeurtenissen voor te bereiden. Ziet, kinderen van den Heere te ontvangen en te mogen behouden, het is een zeer groote zegen, maar toch als wij letten op de openbaring van den geest des afvals en van den Anti-christus dezer dagen, neen, dan is het zoo'n groot wonder niet, dat de vraag soms bij het graf onzer lieve jonggestorvenen rijst: »Heere, hebt Gij hen ook weggenomen voor den dag des kwaads?"

Laat ons, lieve lezers ons hart toch ernstig zetten op de wegen des Heeren! Nog is ons volk niet verzwolgen door dien afval; nog werkt de Geest des Heeren in onze hoogere en lagere kringen; de Christelijke actie, vergeleken bij 50 à 60 jaar her, klom met meer dan honderd percent.

De zonde wordt brutaler dan ooit beleden, maar het beslist belijden van den Christus Gods vindt ook bij honderdduizenden op de 4½ millioen, steeds levendiger en hartelijker ontvangst en toegenegenheid.

Toch zijn wij *niet* waar wij zijn *moeten*. Het *gansche* volk moet God achterna leeren klagen. Het waarachtig berouw moet het paleis onzer koninginnen, zoowel als de dagloonershutten onzer arme landgenooten doordringen; bidde daarom dan ieder die bidden geleerd heeft als Samuël voor Israël.

Men merkt, de klip, om uit het buitengewone in Israël onjuiste afleidingen te maken, in haar toepassing op onzen tijd, is hier gemeden. En toch is de vergelijking niet banaal. Eer lijt er iets pikants in dat den ernst verhoogt.

Of echter op zulk een bekeering als in Nineve *van heel een volk* in onze Christenlanden nog te hopen valt, dunkt ons twijfelachtig.

Eer ware dit nog in de Heidensche landen mogelijk.

Helaas, in onze gekerstende natiën is de afval, waar die doorbrak, zoo ontzettend breed en diep uitsnijdend.

Soms schijnt het of zelfs alle gevoel voor het hoogste is afgestompt.

Officieele Berichten.

Met verkorting uit het Kerkblad van 8 Maart.

Vergadering der Classis Kollum, gehouden op 7 Febr. 1895 te Buitenpost.

Op gebruikelijke wijze opent de praeses Ds. H. Dam de vergadering. Het moderamen bestaat voorts uit Ds. J. Bootsma assessor en Ds. F. A. v. d. Heijden Gzn. scriba.

Ds. Siertsema rapporteert namens deputaten tot de grensregeling, in zake de quaestie Stroobos en Gerkesklooster en doet namens hen dit voorstel:

»De Classis, terugkomende op het vorig besluit, spreke de wenschelijkheid uit, dat de quaestie tusschen Gerkesklooster en Stroobos tot oplossing worde gebracht door het aansturen op samensmelting".

Dit voorstel wordt met 15 tegen 9 stemmen aangenomen.

Instructie van Kollum A om een Classicalen Zendingsdag te houden. Besloten wordt ongeveer Mei zulk een vergadering te houden. Ter voorbereiding daarvan worden aangewezen D. D. Dekkers, Kruijswijk en Bootsma. De plaats zal Kollum of Buitenpost zijn.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de vergadering gesloten. Ds. Kruijswijk gaat in dankgebed voor.

—

Classisvergadering van Apeldoorn, gehouden te Apeldoorn in het kerkgebouw aan den Asseltschen weg, Woensdag 13 Februari 1895.

Het moderamen, door de vergadering gekozen, bestaat uit Ds. Diermanse, voorzitter; — Ds. J. C. van Schelven assessor; — Ds. D. Koffijberg, scriba.

Mededeeling wordt gedaan van ingekomen stukken.

De namiddagvergadering wordt met gebed geopend door Br. van Veelen.

Gelezen wordt een ongeteekend schrijven, voorkomende in het nummer van Nov./Dec. '94 der *Heidenbode*, waarin o. m. de handeling der Classis Apeldoorn in zake den toestand der kerk van Kootwijk gewraakt wordt. De vergadering is van oordeel, hoewel de onware voorstelling in dit schrijven vervat, te moeten betreuren, hierop harerzijds niet in te gaan, maar zulks over te laten aan den daarin betrokken Leeraar der kerk van Kootwijk.

Hierna geeft Ds. J. C. van Schelven zijn referaat over het al of niet bedienen van het Sacrament van het H. Avondmaal in de woningen van leden der Geref. kerk, welke langdurig krank zijn. Ds. v. S. wil het door ZEw. hierover mede te deelen, niet als referaat beschouwd hebben, maar geeft uitvoerige mededeelingen omtrent het oordeel van wijlen prof. Voetius aangaande deze zaak; — zoomede citaten van prof. Dr. A. Kuyper, waarvan de vergadering met belangstelling kennis neemt en waaruit nog enkele besprekingen volgen. Na al het gehoorde is de Classis van oordeel, dat om het groote gewicht der bediening van het H. Avondmaal in het midden der geheele gemeente, naar aard en natuur van dit Sacrament, zulks in de woningen der enkele geloovigen niet geschieden mag.

Ds. v. S. wordt door den Voorzitter den dank der vergadering gebracht, voor zijne genomene moeite, en belooft op een tot ZWEw. gedaan verzoek (D.V.) in *de Geldersche Kerkbode* nog eens terug te zullen komen om een en ander nader te willen mededeelen.

Op gebruikelijke wijze sluit de voorzitter de vergadering en gaat Ds. van Schelven hierbij voor in gebed en dankzegging.

—

Zending onder Israël.

Bij dezen hebben wij het genoegen ter kennisse onzer Geref. kerken te brengen, dat Deputeten voor genoemde Zending wenschen te vergaderen, *Donderdag 28 Maart e.k. des morgens 9 uur, in de Consistoriekamer der Geref. kerk te Gorinchem.*

'sAvonds van te voren zal er D. V. een Bidstond worden gehouden, waarin, volgens toerbeurt, Broeder de Geus uit Heusden hoopt voor te gaan.

Beide samenkomsten worden aan de biddende belangstelling van al des Heeren volk minzaam aanbevolen door

Deputaten der Geref. kerken voor de Zending onder Israël;
namens hen:
E. KROPVELD,
Secr.-Penningm.

Driesum, 23 Febr. '95.

Buitenland.

Duitschland. Uit de Gottingsche Universiteit. Verklaring tegen de hoogleeraren van Bonn.

De Universiteit Göttingen is de Universiteit voor het voormalige koninkrijk Hannover. Zij, die in deze landstreek eene Universitaire opleiding zoeken, gaan daarom Göttingen niet voorbij. Vooral zijn het de theologen, die aldaar zich voorbereiden voor het ambt van dienaar des Woords, hetgeen niet weinig bevorderd wordt door de omstandigheid, dat vele stipendia en »Freitische" aan genoemde Universiteit voor aanstaande predikanten te vergeven zijn. Daarbij komt, dat de theologen bij hun eerste examen moeten komen voor eene commissie, waarvan altijd een hoogleeraar in de theologie lid is. Daarom is het een uitzondering wanneer men elders gaat studeeren.

Echter is de vraag van te grooter gewicht, of Göttingen aan de aanstaande dienaren des Woords datgene biedt, wat zij behoeven. Deze vraag wordt natuurlijk in de eerste plaats gedaan door hen, die belangstellen in den bloei der Evangelische kerk. En er is alle reden om er aan te twijfelen of het onderwijs in de theologische faculteit wel van zoodanigen aard is, dat men daarvan iets goeds voor de kerk kan verwachten. Het onderwijs in de historische en praktische vakken is van dien aard, dat men van de hoogleeraren, die daarin onderwijs geven, getuigt, dat zij de Luthersche kerk wel genegen zijn. De systematische theologie werd tot hiertoe gedoceerd door den hoogleeraar Hating, een man van ernst, die echter tot de moderne of Ritschliaansche school behoort. Deze hoogleeraar is tot professor te Tubingen benoemd, en nu hoopt dat deel der kerk, hetwelk er op gesteld is dat de Luthersche leer gedoceerd wordt, dat er een hoogleeraar in zijne plaats zal worden benoemd, die op den bodem van de belijdenis der kerk staat. Het is het bidden en zuchten van alle getrouwe vrienden der kerken, zoowel geestelijken als leeken, dat God de Heere een man geve, die met vaste hand en beslist de vaan van onze belijdenis